

Michaelův boj s drakem

EDUARD LENZ

V muzeích velkoměst jsou uchovány kostry obrovských zvířat, jež, vykopány ze země, jsou svědky dávno minulé doby zemských dějin. Cíze a odporně hledí na nás tyto zbytky dávnověku.

Podobný pocit, vyvolaný těmito netvory, má moderní člověk, slyší-li o Michaelově boji s drakem. Tento obraz jeví se mu jako zbytek ze šeré mytologické minulosti, v níž si lidé představovali svět obydlený démony. Ve svatých písmech babylonských čteme o boji slunečního boha Marduka proti temným mocnostem propasti. V Janově Apokalypse čteme o zápasu Michaelově s drakem. Ale co si dnes počneme s takovými představami? Nejsou to výplody dětské fantazie, která si do světa vsnívala nadlidské bytosti, dobré a zlé, a nedovedla si stvoření vesmíru vysvětlit jinak než jako dílo nadsmyslových bytostí?

Vychování exaktní přírodní vědou představujeme si dnes vznik světa podstatně jednodušeji. Vycházíme od ohnivých pramlí a bereme v úvahu zákony rotace. Podle našeho názoru vznikly nebe a země z příčin mechanických. Kde je v takovém obraze světa ještě místo pro nadsmyslové bytosti? Když francouzský astronom Lalande prozkoumal dalekohledem hvězdné nebe s jeho Mléčnou dráhou, prohlásil, že Boha nenašel.

Nedá se ovšem popřít, že se dnes již všude ozývají pochybnosti o těchto teoriích přírodní vědy. Byla v závěrech astronomů a fyziků přece jen chyba? Nakonec je vesmír přece něco víc než fyzikální aparát? Snad je plný života, snad dokonce plný duše a ducha? Avšak pouhá domněnka nebo jen víra nepomůže. Chceme vědět, vybádat, objevit tak jistě a exaktně, jako se zkoumá a ví v matematice a ve fyzice. Vzniká vážná otázka: Je způsob jak zjistit život a ducha ve světě právě tak bezpečně jako zákon hmoty?

V každém případě můžeme říci tolik: lidé, kteří líčili stvoření světa jako boj mezi světlem a tmou, mezi dobrem a zlem, mezi Michaelem a drakem, nebyli snad přece tak naivní, jak jsme dosud mysleli... Středověk vztahoval obraz obou zápasících mocností ne tak na stvoření světa jako spíše na nitro duše. Význam takových představ z oboru světového názoru se v dějinách často mění. Z mýtu o vývoji světa se stala morální filosofie. V Michaelu byla uctívána božská moc, jež propůjčuje člověku jasné myšlenky a čisté srdce, v draku byly prožívány temné síly přírodní, jež zaplétají duši do hříchu. Středověký člověk cítil ve svém nitru dvě duše: světovou, spřízněnou s nebem, a zkalenou, připoutanou ke krvi a k jejím žádostem. Cítil jak obě neustále v něm zápasí. V obraze Michaela, který sráží nohama draka, viděl věčný, jeho duši rozrývající rozpor mezi dobrem a zlem, přírodou a duchem. Ve filosofii takového Tomáše Aquinského a ve vroucích modlitbách mystiků byl tento zápas vybojován. Na chrámových portálech a na náměstích byl umístěn umělecký symbol tohoto boje. Kovová socha rytíře sv. Jiří

před chrámem sv. Víta v Praze, kamenný reliéf nad branou kostela sv. Jiří na Hradčanech připomínají nám ještě dnes tyto duševní zážitky středověkých lidí.

Moderní člověk má i pro to málo porozumění. Nerozlišuje již přírodu od světa nad ním. Představuje si člověka monistickým způsobem jednotného. Duch je mu produktem přírodních sil těla. Hřích, jehož se středověký člověk tolik bál, vysvětluje se psychoanalyticky, fyziologicky a sociologicky nátlakem přírody a společenských poměrů a nahrazuje se pojmem nemoci. Co zbožný člověk dřívějších století nazval drakem, jest nám zdravím těla: co nenáviděl jako hřích, v tom vidíme přírodní pud. Oč usiloval všemi silami jako o jasnost ducha, tím pohrdáme jako nadsmyslovým blouzněním a fantastikou. Boj mezi dobrem a zlem nahradil moderní člověk protikladem zdraví a nemoci. Jen některé konvenční mravní zásady ještě vzdáleně připomínají, co ve svém nitru středověký člověk pociťoval jako vlastní neustálý zápas s temnou stránkou své bytosti, a jehož symboliku vyciťoval v obraze Michaelova boje s drakem.

Jen jedno poznání nás ještě nutí uznat hlubokou pravdu tohoto obrazu. To nám vzejde, pohlédneme-li na moderní civilizaci. Není to jen náš názor, že dnešní život vzal na sebe formy, které jsou výsměchem všemu ušlechtilému, pravdivému a krásnému. Mnozí spisovatelé vyslovili nepokrytě, že dnešní civilizace je drak, který hrozí lidstvu záhubou. Citujeme několik vět z knihy Josepha Rotha *Antikrist*, která vzbudila tolik pozornosti a jež líčí působení draka: „Prohlédám ho, když na východě této hynoucí pevniny slibuje, že osvobodí dělníky a že zušlechťí práci: když na západě slibuje, že obhájí svobodu kultury a vyvěšuje nad střechami vězení falešné prapory lidskosti: když v evropském středu / tj. mezi východem a západem/ slibuje lidu požehnání a blahobyt a připravuje válku, v níž má lid zahynout... Když vynáší žluté proti bílým, černé proti žlutým a bílým: když předpovídá Italům moc starého Říma a dnešním Řekům lesk staré Hellady. Ano, poznávám jej, Antikrista, i když, kníže pekla navštěvuje Vatikán a diktuje mu konkordáty...“ Spisovatel Roth vidí dračí jed ve všeobecné lži, prostupující náš veřejný život.

Známý národohospodář Sombart, jehož knihy o sociální otázce studovala celá Evropa, jde ještě dále, když ve svém nejnovějším díle srovnává moderní civilizaci s věží babylonskou a prohlašuje, že jí lze rozumět jen uznáváme-li skutečnou jsoucnost d'ábla, skutečného principu zla: „Toto nové pokolení žije umělým životem, který již není přirozený, nýbrž zmatenou spleť školního vyučování, kapesních hodinek, novin, deštníků, knih, kanalizace, politiky a elektrického světla.“ Jen „kdo věří v moc d'áblu, může pochopit, co se stalo v západní Evropě a v Americe za posledního půldruhého století.“ Tento d'ábel „zničil v nejširších vrstvách víru v onen svět, a uvrhl tak vši silou lidi do ztracenosti světa tohoto“.

Z takových slov můžeme vycítit, jak se změnilo vědomí lidstva katastrofami posledních desetiletí. Všeobecné odcizení lidí Bohu, přírodě a sociálnímu společenství nutí poctivého myslitele uznat jsoucnost nadlidské duchovní mocnosti, která inspiruje zkázu. Roth ji nazývá Antikristem, Sombart d'áblem. Tím je prokázáno, že se člověk 20. století vidí nucen opět věřit v d'ábla a demony. Objevuje v moderní civilizaci inspirace draka. Co apokalyptický videc zřel před dvěma tisíci lety v duchovních výšinách jako draka, co středověký modlíci se křesťan cítil ve své krvi jako protivníka, nalézá dnešní člověk v technických, hospodářských, politických a materialistických proudech přítomnosti. Atmosféra zeměkoule jeví se mu zatemněná stínem draka.

Situace člověka by byla zoufalá, kdyby musel zůstat u tohoto poznání. Avšak poznání zla volá po poznání jeho přemohitele. Kde je drak, nacházíme také mocnost, jež ho přemáhá; kde je Antikrist, tam je také Kristus; kde je ďábel, tam je i Bůh.

Obec křesťanů /míněna Obec, vycházející z anthroposofie R. Steinera/ ukazuje všem, kdo chtějí slyšet, jak se musí nábožensko–duchovní život obnovit. Nepočali jsme svoje dílo ze subjektivní libovůle, nýbrž z jasného poznání, že lidstvo stojí před chaosem. Dosud jen málo lidí slyšelo náš hlas. Ale to nás nezadrží, abychom vždy znovu nepoukazovali na cesty, jež vedou k poznání a k zažití duchovního božského světa. O duchu se dnes již nesmí tlachat na universitních katedrách. O duchu se dnes již nesmí jen frázovitě kázat z kazatelen. Na to je situace lidstva příliš vážná. Dnes se musíme naučit v duchu skutečně žít. Teprve až nám bude duch tak skutečným jako vzduch, který dýcháme, jako chléb, který jíme, a jako světlo, které vidíme, nabudeme sil, abychom přemohli démonie kulturního zániku. Z nových oltářů musejí opět k nebi stoupat obětní plameny, aby lidská srdce proniklo světlo a síla Božího Ducha. Denně rostoucí bída volá k nám hlasitěji: poznejte zánik kultury, ale hledejte také vznik nové doby! Překročte práh druhého světa, čerpejte z živého Ducha pomoc, kterou lidstvo potřebuje!

Svátek sv. Michaela 29. září, který nám připomíná pomíjející zevní přírody a zároveň božské mocnosti, jež přetrvávají všechen zánik, probouzí v nás vědomí úkolů, jež máme splnit. V lidstvu dnes spolu zápasí světlo a tma, vznik a zánik, Michael a drak. Zvítězíme v tomto boji, budeme–li na duševních cestách hledat a nalezneme–li v dálavách vesmíru skutečný duchovní svět, po němž volá bída naší doby. Ale kde jsou lidé, kteří se jako boží bojovníci vřadí do vojska Světla?

K svátku archanděla Michaela

Starokeltská modlitba

Michaeli vítězi,/ pod jehož štítem jsem dokonal obchůzku,/ ty, Michaeli na bílém koni,/ s blýskajícím se mečem,/ přemohiteli draka,/ stůj za mnou.

Ty, strážce nebes,/ světlý sluho Boží,/ Michaeli vítězi,/ má chloubu, můj vůdce,/ Michaeli vítězi,/ jenž jsi oku mému paprsek světla.

Svou obchůzku jsem konal/ spolu se svým svatým/ na suché zemi, na zelené louce,/ na chladném pahrbku./ Byť bych cestoval po všech mořích,/ přes všechny hory na zeměkouli,/ zlo by mi neublížilo / pod ochranou štítu tvého,/ Michaeli vítězi,/ klenote srdce mého,/ Michaeli vítězi,/ jenž jsi pastýřem Božím.

Svatí Tři ve slávě své / at' vždy jsou se mnou v míru,/ s koňmi mými, s dobyt看em mým,/ s mým stádem měkkých ovcí,/ se vším, co na mých polích roste,/ a s tím, co v klasech zraje.

Všechny věci, všechna stáda / na břehu a pastvinách, / ve stodolách a ve stozích, / vše patří světlé Trojici svaté/ a Michaelu vítězi.

Modlitba vznikla ve spojitosti se zvykem sedláků v keltských zemích, kteří koncem září obcházeli pole, louky a pastviny takto se modlíce a poroučejíce všechen svůj majetek ochraně archanděla Michaela, který byl též ochráncem všech cestujících.

/Převzato z časopisu Gemma č. 9/1994/